

doner' en una narració de miracles de la Verge de Lledó, que s'haurien esdevingut el 1366 (Traver, *Antigs. de CastPlana*, p. 257) però com que no és text coetani sinó una falsificació dels Ss. XVIII o XIX, és una invenció inspirada en el cast. *almaz* traducció del nom del santuari *Almesquí*, V. *mesç Almes-sió*, encreuament de *missions* amb el sinònim *al-merç* = *esmerç* *Almet*, V. *elm Almeilla*, *almetler*, V. *ametlla Almicantàrada*, accentuació i forma incorrecta per *almicantarà* o *almuc-* (veg. DCEC I, 150) ¹⁰ *Almidó*, *almidonar*, V. *midó*

ALMIRALL, abans *almiral*, i degué començar per ser *amiral*, amb una inicial d'aquest mot molt difosa en les llengües d'Itàlia i França; tant l'it. *a(m)mira-glio* i el fr. *amiral*, com el cast. i gall.-port. *almirante*, el b. ll. *amiratus*, i la forma catalana, tenint en compte que s'aplicaren primer a caps militars de tota mena, i només cap al S. XIII tendeixen a fixar-se com a nom de caps de la marina, provenen en definitiva de l'àr. 'amir' 'cap, comandant' (derivat de 'amar 'manar'), proveït de terminacions diverses, afegides per les llengües romàniques, que solament en part (com la baixllatina i la castellana) s'expliquen probablement per la transmissió a través del grec bizantí (*ἀμυράς*, *-ράδος*); les altres són d'origen més obscur, i transmiseses des del català o l'italià a les llengües del Nord, possiblement partint d'un malentès de combinacions freqüents en àrab, com 'amir al-bahr' 'comandant de la mar', 'amir al-mu'minin' 'comandador dels creients', nom de generals supremes dels musulmans, on els no entesos en àrab no feren cas del segon terme, quedant només *amir-al-*. □ 1.^a doc.: S. XIII.

Apareix ja en el Consolat de Mar i en les seves parts antigues; també, i en diverses variants, en un doc. de 1289, emanat del rei: «que diga al *almaray* que aquesta armada qui ara s fa en Catalunya, vol lo senyor rey que hi sia en Berenguer de Montoliu sots-*almirals*, en son nom --- que si l'*almiray* ve, que no l'ampre del préstec» (AIEC II, 356). El trobem així mateix en Muntaner: «en les galees dels sarraïns --- no s pensaven que ls crestians fossen tan folls que ab ells se volguessen combatre; mas l'*almirall* dels sarraïns era savi hom de mar e era estat en molts fets d'armes ---» (§ 19, ed. Casac. I, 51). De la vida posterior del mot es pot observar que aquesta forma restà sempre la més vigorosa: si en el *Tirant* apareix algun cop *almirant*, també s'hi troba *almirall* (veg. *DAg.*), i una i altra cosa és en la part tardana deguda a Galba, però encara en el S. XVII els defensors d'Eivissa contra els corsaris turcs són anomenats popularment *almiralls* (Macabich, *Feudal.*, 56).¹

Es nota que el català és, doncs, una de les llengües on el mot es fixa més d'hora amb el seu caràcter modern, i això no sols quant a la forma sinó també per l'aplicació, entre nosaltres quasi exclusiva, al comandant de l'esquadra o la marina, en general la marina militar, des de la més antiga època literària, cosa més tardana en les altres llengües.

En l'occità trobadoresc *almirat* és 'emir, general

sarraí' en la *Cansó de la Crozada*; *amoralb* en la *Preison de Damiata* són els defensors àrabs d'aquesta ciutat (Appel, *Chr.*, 121.53, 7.436), i *Rayn*. II, 72, dona dos exs. d'*amiratz* i un d'*amirat* en tres trobadors clàssics, sempre amb el mateix valor; la forma *amiralb* amb el sentit marí no apareix fins a un text de Marsella en el S. XIV, i és des d'ací que passa al francès, on apareix solament en el XV, i d'ací a l'angl. *admiral*, també del XV.

És doncs ben errònia l'afirmació de Moll que la nostra llengua prengué la seva forma, *almirall*, del francès, car tot demostra, al contrari, que en francès ha de ser de procedència catalana o bé italiana (on també apareix *armirato* a Gènova c. l'a. 1300, amb el sentit marí, i *amiraglio* o *amm-* en Dante, Boccaccio, etc.); probt. no hi ha disjuntiva sinó convergència cap a França des dels dos corrents alhora.

Seybold, *Bull. de Dialectologie Romane*, IV, 1912, 119, va donar fortes dades i raons per creure que l'especialització marina i la forma en *-al(io)* reberen un impuls decisiu en la Cort normanda de Sicília, en el S. XII. Idea que s'ha acceptat generalment i que compta amb base suficient per fer-la acceptable, em sembla, a condició d'admetre que la cosa sorgí, més o menys alhora, des d'allí, des de Catalunya i des de Pisa-Gènova.

D'altra banda, en totes aquestes llengües es troba ja anteriorment, i des de dates semblants a la nostra, però llavors és amb el sentit d'emir, general sarraí', i més sovint (llevat d'Itàlia) amb terminacions diferents, com *amirafle*, *amiracle* en francès i anglès des de textos dels Ss. XIII i XIV, i en francès en cançons de gesta bastant tardanes, ço que fa comprendre que aquestes són terminacions de fantasia, encaminades a donar un superficial color local «pagà» o «musulmà».

En castellà i gallego-portuguès es presenta, en canvi, amb formes d'aire més real, i des de textos molt antics, però ací hi ha més formes amb *-te*.² Tenim ja allí *amirate* per a personatges de l'escala feudal, i ben terrestre, en textos dels Ss. X i XI en baix llatí: «exsolbat princeps v argenteos; comes, IIII; *amirates*, III; equestres II; pauper obolum unum ---», en el text llatí de les glosses de Silos; «sunt fermes de salbetate --- E. Asnari de Jacka; et sunt testes Sancio Enekones *amirate*, Galindo ---», en un doc. aragonès de 1063 o 64 de S. J. de la Penya (MzPi., *Orig.*, 45; també en el Cartulari de Fanlo, 89 i 88). En les *Partidas* hi ha *almirante* (ed. Acad. II, xxiv, p. 260) i si hi apareix també *almiral*, potser no és casualment que aquest hi té l'acc. catalana: «*almiral* es dicho aquel que es cabdiello de todos los que van en los navíos» (id., id., p. 259); *almirant* c. 1275 ja en la 1.ª *Crón. Gral.*, 21613.

En gallego-portuguès antic trobem ja des del segle XIII *almiral*, *armiral*, *almirallo* (*Cantigas*, 35.14 i 17, 87.8), però després hi ha preponderat la forma *almirante*; i que el mot no hi significava en si un cap de navegants s'observa perquè, quan ho és, calia precisar *do mar*: «diséronme hoje, ay amiga!, que non / é meu amigo *almirante do mar*, / e meu coraçõ ja